ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

zo 17. februára 2011 *

Vo veci C-52/09,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Stockholms tingsrätt (Švédsko) z 30. januára 2009 a doručený Súdnemu dvoru 6. februára 2009, ktorý súvisí s konaním:

Konkurrensverket

proti

TeliaSonera Sverige AB,

za účasti:

Tele2 Sverige AB,

* Jazyk konania: švédčina.

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory A. Tizzano (spravodajca), sudcovia A. Borg Barthet, M. Ilešič, M. Safjan a M. Berger,

generálny advokát: J. Mazák,
tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 18. marca 2010,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Konkurrensverket, v zastúpení: C. Zackari, C. Landström a S. Martinsson, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci U. Öberg, advokat,

— TeliaSonera Sverige AB, v zastúpení: E. Söderlind a C. Mailund, advokater,

— Tele2 Sverige AB, v zastúpení: C. Wetter a P. Forsberg, advokater,

— poľská vláda, v zastúpení: M. Dowgielewicz, splnomocnený zástupca,

— fínska vláda, v zastúpení: A. Guimaraes-Purokoski, splnomocnená zástupkyňa,

— Európska komisia, v zastúpení: L. Parpala, E. Gippini Fournier a K. Mojzesowicz, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 2. septembra 2010,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 102 ZFEÚ vzhľadom na posudzované kritériá, podľa ktorých sa má prax cenového stláčania považovať za zneužívanie dominantného postavenia.

2 Tento návrh bol predložený v rámci konania medzi Konkurrensverket (švédsky orgán pre hospodársku súťaž) a TeliaSonera Sverige AB (ďalej len „TeliaSonera“) vo veci návrhu tohto orgánu zaviazať túto spoločnosť na zaplatenie správnej pokuty za porušenie vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže, ako aj článku 82 ES.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

3 Koncom 20. a začiatkom 21. storočia začal čoraz väčší počet švédskych koncových užívateľov internetových služieb prechádzať od systému vytáčacieho internetového pripojenia s nízkou prenosovou rýchlosťou na rôzne formy širokopásmového pripojenia umožňujúceho podstatne vyššiu prenosovú rýchlosť. V tom čase bolo najrozšírenejším vysokorýchlostným pripojením pripojenie pomocou asymetrickej digitálnej prípojky [Asymmetric (bit rate) Digital Subscriber Line, ďalej len „ADSL"]. Tieto pripojenia využívali pevnú telefónnu sieť, káblového operátora alebo lokálnu sieť (LAN).

4 TeliaSonera, predtým Telia AB, je historickým operátorom pevnej telefónnej siete vo Švédsku a pôvodne mala postavenie štátneho monopolu. Dlho bola vlastníkom lokálnej prístupovej siete tvorenej metalickými káblami, ktorými sa dali spojiť v podstate všetky švédske domácnosti. Vlastnila predovšetkým účastnícke prípojky, t. j. časti telefonického vedenia tvorené dvojžilovými medenými káblami vedúcimi od rozvádzača telefónneho operátora až ku koncovému bodu siete v priestoroch účastníka.

5 Ostatným operátorom TeliaSonera umožňovala prístup k účastníckej prípojke dvoma spôsobmi. Na jednej strane poskytovala tzv. neviazaný prístup v súlade s povinnosťami, ktoré jej vyplývali z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2887/2000 z 18. decembra 2000 o neviazanom prístupe k účastníckej prípojke (Ú. v. ES L 336, s. 4; Mim. vyd. 13/026, s. 83).

6 Na druhej strane TeliaSonera ponúkala operátorom produkt ADSL – bez toho, aby ju na to zaväzovala zákonná povinnosť –, ktorý bol vstupným produktom. Tento produkt umožňoval operátorom poskytovať svojim koncovým zákazníkom služby vysokorýchlostného pripojenia.

7 TeliaSonera súčasne ponúkala služby vysokorýchlostného pripojenia priamo svojim koncovým zákazníkom.

8 Podľa Konkurrensverket spoločnosť TeliaSonera od apríla 2000 do januára 2003 zneužívala svoje dominantné postavenie tým, že uplatňovala cenovú politiku, v dôsledku ktorej rozpätie medzi predajnou cenou vstupného produktu ADSL a predajnou cenou služieb, ktoré ponúkala svojim koncovým zákazníkom, nepostačovalo na pokrytie jej nákladov na distribúciu týchto služieb koncovým zákazníkom.

9 Na tomto základe Konkurrensverket podal žalobu na Stockholms tingsrätt, v ktorej sa domáhal, aby tento súd zaviazal spoločnosť TeliaSonera na zaplatenie správnej pokuty pre porušovanie vnútroštátnych právnych predpisov upravujúcich hospodársku súťaž od apríla 2000 do januára 2003, ako aj článku 82 ES od 1. januára 2001 do januára 2003.

10 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že účastníci konania vo veci samej síce nemajú rovnaký názor na celý rad skutočností, napríklad na prípadný vplyv predmetnej cenovej praxe na obchod medzi členskými štátmi, na vymedzenie relevantného trhu, na ktorom má TeliaSonera dominantné postavenie alebo na samotnú existenciu tohto postavenia, ale vnútroštátny súd napriek tomu zastáva názor, že v tomto štádiu je už nevyhnutné predložiť otázky Súdnemu dvoru vzhľadom na interné procesné predpisy. Tieto predpisy totiž stanovujú, že v prípade návrhov ako vo veci samej súd musí dôkazy a právne otázky posúdiť súčasne na porade po hlavnom pojednávaní.

11 Vnútroštátny súd v každom prípade zastáva názor, že aj keby po posúdení dôkazov nebol konštatovaný vplyv predmetnej praxe na obchod medzi členskými štátmi, výklad Súdneho dvora podľa článku 102 ZFEÚ by nebol o nič menej potrebný vzhľadom

na skutočnosť, že švédska právna úprava hospodárskej súťaže vychádza z práva Únie a jej výklad toto právo zohľadňuje.

12 Stockholms tingsrätt preto rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Za akých okolností dochádza k porušeniu článku [102 ZFEÚ] na základe rozdielu medzi cenou, ktorú vertikálne integrovaný dominantný podnik účtuje za vstupné produkty ADSL konkurentom na veľkoobchodnom trhu, a cenou, ktorú účtuje na maloobchodnom trhu?

2. Treba pri posudzovaní prvej otázky vziať do úvahy iba ceny, ktoré koncovým užívateľom účtuje dominantný podnik, alebo treba zohľadniť aj ceny, ktoré na trhu koncových užívateľov účtujú jeho konkurenti?

3. Má na odpoveď na prvú otázku vplyv skutočnosť, že dominantný podnik nemá žiadnu zákonnú povinnosť uskutočniť dodávky na veľkoobchodnom trhu, ale že sa rozhodol tak urobiť sám z vlastnej iniciatívy?

4. Je na to, aby sa správanie opísané v prvej otázke považovalo za zneužitie dominantného postavenia, potrebné, aby nastali účinky obmedzenia súťaže, a ak áno, ako sa majú tieto účinky zistiť?

5. Má na odpoveď na prvú otázku vplyv trhová sila dominantného podniku?

6. Je na to, aby sa správanie opísané v prvej otázke považovalo za zneužitie dominantného postavenia, potrebné, aby podnik, ktorý ho uplatňuje, mal dominantné postavenie aj na veľkoobchodnom trhu, aj na trhu koncových užívateľov?

7. Aby sa správanie opísané v prvej otázke považovalo za zneužitie dominantného postavenia, musí byť výrobok alebo služba, ktoré dodáva dominantný podnik na veľkoobchodnom trhu, nenahraditeľná pre konkurentov?

8. Má na odpoveď na prvú otázku vplyv skutočnosť, že ide o dodávku pre nového zákazníka?

9. Je na to, aby sa správanie opísané v prvej otázke považovalo za zneužitie dominantného postavenia, potrebné, aby sa dalo očakávať, že dominantný podnik bude schopný pokryť vzniknuté straty?

10. Má na odpoveď na prvú otázku vplyv skutočnosť, že sa na trhu prechádza na novú technológiu, ktorá si vyžaduje veľké investície, napríklad z dôvodu primeraných nákladov na zavedenie technológie a prípadnej nutnosti predávať so stratou počas fázy jej zavádzania?“

O prípustnosti návrhu

13 Vnútroštátny súd uznal, že vzhľadom na procesnoprávne predpisy, ktoré sa uplatňujú na konanie vo veci samej, nemôže Súdnemu dvoru poskytnúť viaceré podklady týkajúce sa skutkového stavu. Predovšetkým ešte nebol vymedzený relevantný trh, a preto sa ešte nepreukázalo, že spoločnosť TeliaSonera mala skutočne dominantné postavenie. Rovnako sa ešte nepreukázalo, či konanie TeliaSonera ovplyvnilo obchod medzi členskými štátmi, ani to, či sa vo veci samej skutočne uplatňoval článok 82 ES.

14 V tejto súvislosti poľská vláda vo svojich písomných pripomienkach tvrdila, že postupy operátorov ako TeliaSonera v zásade ovplyvňujú obchod medzi členskými štátmi, a preto má Súdny dvor právomoc, aby odpovedal na položené otázky. Okrem toho však dodala, že keby v prejednávanej veci nebol konaním TeliaSonera ovplyvnený obchod medzi členskými štátmi, Súdny dvor by nemal právomoc, lebo v tom prípade by sa uplatňovalo len vnútroštátne právo.

15 Treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry v rámci konania zavedeného článkom 267 ZFEÚ prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorý vec prejednáva a ktorý musí prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdil potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru. Preto pokiaľ sa predložené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť (pozri najmä rozsudky z 22. decembra 2008, Magoora, C-414/07, Zb. s. I-10921, bod 22; z 8. septembra 2010, Stoß a i., C-316/07, C-358/07 až C-360/07, C-409/07 a C-410/07, Zb. s. I-8069, bod 51, ako aj z 12. októbra 2010, Rosenbladt, C-45/09, Zb. s. I-9391, bod 32).

16 Súdny dvor môže zamietnuť návrh na začatie prejudiciálneho konania vnútroštátneho súdu len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá žiadnu súvislosť s realitou ani predmetom sporu vo veci samej, ak ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré sa mu položili (rozsudky zo 7. júna 2007, van der Weerd a i., C-222/05 až C-225/05, Zb. s. I-4233, bod 22, a Magoora, už citovaný, bod 23, ako aj Stoß a i., už citovaný, bod 52).

17 Skutočnosť, že v prejednávanej veci vnútroštátny súd neposkytol podklady týkajúce sa skutkového stavu, akými je napríklad existencia dominantného postavenia spoločnosti TeliaSonera alebo informácie, na základe ktorých sa možno domnievať, že v dôsledku jej konania došlo k narušeniu obchodu medzi členskými štátmi, nemôže brániť Súdnemu dvoru, aby poskytol odpovede na otázky, ktoré položil Stockholms tingsrätt. Odpoveď na tieto otázky totiž môže byť vzhľadom na úvahy uvedené v bode 10 tohto rozsudku dokonca nevyhnutná pre rozhodnutie tohto súdu vo veci samej. Je zjavné, že tento návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka právnych predpisov Únie.

18 Za týchto okolností treba považovať návrh na začatie prejudiciálneho konania za prípustný.

O prejudiciálnych otázkach

19 Vo svojich otázkach, ktoré treba posúdiť spoločne, vnútroštátny súd v podstate žiada Súdny dvor, aby objasnil, za akých okolností rozpätie medzi veľkoobchodnou cenou služieb vstupného produktu ADSL poskytovaného operátorom a maloobchodnou cenou vysokorýchlostného pripojenia poskytovaného koncovým užívateľom, ktorého

výsledkom je cenová prax vertikálne integrovaného telekomunikačného podniku, môže predstavovať zneužívanie dominantného postavenia týmto podnikom v zmysle článku 102 ZFEÚ. V tejto súvislosti vnútroštátny súd žiada, aby sa spresnilo:

— či treba zohľadniť len maloobchodnú cenu, ktorú tento podnik účtuje za vysokorýchlostné spojenie poskytované koncovým užívateľom, alebo treba zohľadniť aj ceny ostatných operátorov,

— aký vplyv môže mať neexistencia zákonnej povinnosti tohto podniku poskytovať vstupný produkt ADSL,

— či je nevyhnutné preveriť existenciu obmedzujúceho vplyvu na hospodársku súťaž, prípadne ako možno tento vplyv určiť,

— či je relevantný význam trhovej sily podniku v dominantnom postavení,

— či si dotknutý podnik musí udržiavať dominantné postavenie len na veľkoobchodnom trhu služieb vstupného produktu ADSL, alebo aj na maloobchodnom trhu poskytovania služieb koncovým užívateľom,

— či produkt alebo služba ponúkaná týmto podnikom je nenahraditeľná,

— či je relevantná skutočnosť, že ide o poskytovanie služieb novému užívateľovi,

— či je nevyhnutné, aby podnik v dominantnom postavení bol schopný pokryť vzniknuté straty, a

— či je relevantná skutočnosť, že na dotknutých trhoch sa prechádza na novú technológiu, ktorá si vyžaduje veľké investície.

20 Aby bolo možné odpovedať na tieto otázky, treba najskôr uviesť, že článok 3 ods. 3 ZEÚ stanovuje, že Európska únia vytvára vnútorný trh, ktorý podľa protokolu č. 27 o vnútornom trhu a hospodárskej súťaži pripojeného k Lisabonskej zmluve (Ú. v. EÚ C 83, 2010, s. 309) zahŕňa systém zaručujúci nenarušenú hospodársku súťaž.

21 Článok 102 ZFEÚ pritom patrí medzi množstvo pravidiel hospodárskej súťaže, ktoré sú ako tie, ktoré sú uvedené v článku 3 ods. 1 písm. b) ZFEÚ, nevyhnutné na fungovanie tohto vnútorného trhu.

22 Cieľom týchto pravidiel je vyhnúť sa tomu, aby bola súťaž narušovaná na ujmu všeobecného záujmu, záujmu individuálnych podnikov a záujmu spotrebiteľov, a tým prispieť k zabezpečeniu hospodárskeho blahobytu v Únii (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. októbra 2002, Roquette Frères, C-94/00, Zb. s. I-9011, bod 42).

23 Dominantné postavenie podľa článku 102 ZFEÚ sa týka takého silného ekonomického postavenia podniku, ktoré mu umožňuje brániť zachovaniu účinnej hospodárskej súťaže na relevantnom trhu tým, že mu dáva možnosť správať sa v značnej miere nezávisle od svojich konkurentov, zákazníkov a napokon aj spotrebiteľov (rozsudky z 13. februára 1979, Hoffmann-La Roche/Komisia, 85/76, Zb. s. 461, bod 38, a zo 14. októbra 2010, Deutsche Telekom/Komisia, C-280/08 P, Zb. s. I-9555, bod 170).

24 Článok 102 ZFEÚ treba teda vykladať nielen tak, že sa týka postupov, ktoré by mohli spôsobiť okamžitú ujmu spotrebiteľom (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. septembra 2008, Sot. Lélos kai Sia a i., C-468/06 až C-478/06, Zb. s. I-7139, bod 68, ako aj Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 180), ale aj takých postupov, ktoré im spôsobujú ujmu tým, že poškodzujú účinnú hospodársku súťaž. Hoci článok 102 ZFEÚ nezakazuje podniku, aby prostredníctvom svojich zásluh nadobudol dominantné postavenie na trhu, a hoci zistenie existencie dominantného postavenia samo osebe neobsahuje žiadnu výčitku voči dotknutému podniku (pozri v tomto zmysle rozsudky z 9. novembra 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisia, 322/81, Zb. s. 3461, bod 57, ako aj zo 16. marca 2000, Compagnie maritime belge transports a i./Komisia, C-395/96 P a C-396/96 P, Zb. s. I-1365, bod 37), faktom zostáva, že podľa ustálenej judikatúry má tento podnik osobitnú zodpovednosť za to, aby svojím správaním neohrozil účinnú a neskreslenú hospodársku súťaž na vnútornom trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. apríla 2009, France Télécom/Komisia, C-202/07 P, Zb. s. I-2369, bod 105 a citovanú judikatúru).

25 Pokiaľ ide o zneužívajúcu povahu cenových postupov vo veci samej, treba uviesť, že článok 102 druhý odsek písm. a) ZFEÚ výslovne zakazuje, aby podnik v dominantnom postavení priamo alebo nepriamo vynucoval neprimerané ceny.

26 Okrem toho zoznam zneužívajúcich postupov uvedený v článku 102 ZFEÚ nie je vyčerpávajúci, takže postupy tam uvedené sú len príkladmi zneužívania dominantného postavenia, ktoré právo Únie zakazuje (rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 173 a citovaná judikatúra).

27 Zneužívanie dominantného postavenia zakázané v tomto ustanovení je totiž objektívnym pojmom, ktorý sleduje také konanie podniku v dominantnom postavení, ktoré môže ovplyvniť štruktúru trhu, kde práve z dôvodu prítomnosti takéhoto podniku je úroveň hospodárskej súťaže už oslabená, a ktoré má vo svojom dôsledku zabrániť zachovaniu existujúcej úrovne hospodárskej súťaže na trhu alebo rozvoju tejto hospodárskej súťaže, a to s použitím iných prostriedkov, než ktoré ovládajú obvyklú súťaž výrobkov alebo služieb na základe plnení hospodárskych subjektov (rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 174 a citovaná judikatúra).

28 Na účely stanovenia, či podnik majúci dominantné postavenie zneužíval svoje postavenie tým, že uplatňoval také cenové postupy, treba posúdiť všetky okolnosti a skúmať, či tieto postupy nesmerujú k tomu, aby kupujúcemu vzali alebo obmedzili možnosť výberu jeho zdrojov zásobovania, zamedzili vstup konkurentov na tento trh, uplatňovali voči obchodným partnerom nerovnaké podmienky pri rovnakých plneniach a tým ich stavali do konkurenčnej nevýhody alebo posilňovali dominantné postavenie prostredníctvom skresľovania hospodárskej súťaže (rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 175 a citovaná judikatúra).

29 Práve s ohľadom na tieto zásady musí vnútroštátny súd preskúmať cenovú prax vo veci samej, aby určil, či prípadne predstavuje zneužívanie dominantného postavenia spoločnosťou TeliaSonera.

30 Po tom, čo vnútroštátny súd overí, či sú v prejednávanej veci splnené ostatné podmienky uplatnenia článku 102 ZFEÚ – najmä existencia dominantného postavenia spoločnosti TeliaSonera a skutočnosť, že jej konanie ovplyvnilo obchod medzi členskými štátmi –, musí tento súd v podstate preskúmať, či je cenová prax spoločnosti TeliaSonera neprimeraná, pretože stláča maržu jej konkurentov na maloobchodnom trhu služieb vysokorýchlostného pripojenia poskytovaného koncovým užívateľom.

31 Toto cenové stláčanie vzhľadom na účinok vylúčenia, ktorý môže mať pre konkurentov prinajmenšom rovnako efektívnych ako dominantný podnik, môže totiž samo osebe predstavovať zneužívanie v zmysle 102 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 183).

32 V prejednávanej veci by toto cenové stláčanie existovalo najmä vtedy, keby bolo rozpätie medzi veľkoobchodnými cenami služieb vstupného produktu ADSL a maloobchodnými cenami vysokorýchlostného pripojenia poskytovaného koncovým užívateľom buď záporné, alebo nedostatočné na to, aby pokrylo špecifické náklady na poskytovanie vstupného produktu ADSL, ktoré spoločnosti TeliaSonera vznikajú pri poskytovaní jej vlastných maloobchodných služieb koncovým užívateľom, takže toto rozpätie by bránilo rovnako efektívnemu konkurentovi, aby jej konkuroval pri poskytovaní týchto služieb koncovým užívateľom.

33 V takom prípade by sa totiž konkurenti rovnako efektívni ako podnik v dominantnom postavení vystavili nebezpečenstvu, že budú na maloobchodnom trhu podnikať so stratou alebo s umelo zníženou mierou rentability.

34 Okrem toho treba uviesť, že keďže sa neprimeraná povaha takej cenovej praxe podľa článku 102 ZFEÚ spája so samotnou existenciou cenového stláčania, a nie s jeho presným rozpätím, netreba preukazovať, že veľkoobchodné ceny služieb vstupného produktu ADSL poskytovaného operátorom alebo maloobchodné ceny vysokorýchlostného pripojenia poskytovaného koncovým užívateľom sú samy osebe zneužívajúce, pretože sú neprimerané alebo predátorské (rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, body 167 a 183).

35 Okrem toho, ako tvrdí spoločnosť TeliaSonera, na to, aby sa rozpätie medzi cenami mohlo považovať za rozpätie, ktoré spôsobuje stláčanie cien konkurentov dominantného podniku, treba vziať do úvahy nielen ceny služieb poskytovaných konkurentom, ktoré sú porovnateľné so službami, ktoré samotná TeliaSonera využíva na prístup na maloobchodný trh, ale rovnako aj ceny porovnateľných služieb, ktoré TeliaSonera a jej konkurenti poskytujú koncovým užívateľom na maloobchodnom trhu. Rovnako treba porovnať ceny, ktoré TeliaSonera a jej konkurenti účtujú konkrétne počas toho istého obdobia.

36 Vzhľadom na osobitné okolnosti opísané v bode 10 tohto rozsudku, za akých bol podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania, vnútroštátny súd nemá možnosť poskytnúť presný opis skutkového stavu vo veci samej. Rovnako tak treba trhy opísané týmto súdom považovať za relevantné trhy, samozrejme pod podmienkou ich správnej definície, ktorú však musí poskytnúť tento súd.

37 Pokiaľ však ide o kritériá, ktorých výklad žiada tento súd, aby mohol správne posúdiť, či TeliaSonera skutočne porušila článok 102 ZFEÚ tým, že zneužívala svoje dominantné postavenie vo forme cenového stláčania, treba poskytnúť tieto spresnenia.

O cenách, ktoré treba zohľadniť

38 Stockholms tingsrätt sa po prvé pýta, či na tieto účely treba zohľadniť len maloobchodné ceny služieb poskytovaných koncovým užívateľom, ktoré účtuje dominantný podnik, alebo aj ceny, ktoré účtujú konkurenti za tie isté služby.

39 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že Súdny dvor už spresnil, že článok 102 ZFEÚ najmä zakazuje podniku v dominantnom postavení, aby používal také cenové postupy, ktoré majú za následok vylúčenie jeho skutočných alebo potenciálnych rovnako efektívnych konkurentov (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 177 a citovanú judikatúru).

40 Podnik tak zneužíva svoje dominantné postavenie vtedy, keď uplatňuje cenovú politiku, prostredníctvom ktorej môže vylúčiť z trhu podniky, ktoré sú možno rovnako efektívne ako on sám, ale z dôvodu ich menšej finančnej kapacity nedokážu odolať hospodárskej súťaži, ktorá existuje (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 199).

41 S cieľom posúdiť zákonnosť cenovej politiky dominantného podniku sa treba v zásade odvolať na cenové kritériá založené na nákladoch dominantného podniku a jeho stratégii (pozri v tomto zmysle rozsudky z 3. júla 1991, AKZO/Komisia, C-62/86, Zb. s. I-3359, bod 74, a France Télécom/Komisia, už citovaný, bod 108).

42 Pokiaľ ide o cenovú prax vedúcu k cenovému stláčaniu, použitie takých kritérií pri analýze umožňuje predovšetkým overiť, či by tento podnik mohol dostatočne efektívne ponúkať svoje maloobchodné služby pre koncových užívateľov aj inak než so stratou, keby musel vopred uhradiť svoje veľkoobchodné ceny za poskytovanie vstupných produktov (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 201).

43 Pokiaľ by však tento podnik nemohol ponúkať svoje služby inak než so stratou, znamenalo by to, že konkurenti, ktorí môžu byť vylúčení pomocou predmetnej cenovej praxe, nemôžu byť považovaní za menej efektívnych ako dominantný podnik a že nebezpečenstvo ich vylúčenia je potom vyvolané narušenou hospodárskou súťažou. Takáto hospodárska súťaž by sa totiž nezakladala iba na samotných zásluhách dotknutých podnikov.

44 Keďže takýto prístup je v súlade so všeobecnou zásadou právnej istoty, je o to viac odôvodnený, pretože zohľadnenie nákladov podniku v dominantnom postavení mu vzhľadom na jeho špecifickú zodpovednosť, ako už bolo uvedené v bode 24 tohto rozsudku, podľa článku 102 ZFEÚ umožňuje posúdiť zákonnosť jeho konania. Podnik v dominantnom postavení totiž síce pozná vlastné náklady a ceny, ale v zásade nepozná náklady a ceny svojich konkurentov (rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 202).

45 Po tomto spresnení nemožno vylúčiť, že náklady a ceny konkurentov môžu byť relevantné pri posúdení dotknutej cenovej praxe v prejednávanej veci. Mohlo by to tak byť najmä v prípade, že štruktúru nákladov dominantného podniku nebude možné z objektívnych dôvodov presne vymedziť, alebo ak služba poskytovaná konkurentom spočíva len v prevádzke infraštruktúry, kde už boli výrobné náklady odpísané, takže prístup k takejto infraštruktúre už nepredstavuje pre dominantný podnik vyššie

náklady ekonomicky porovnateľné s nákladmi jeho konkurentov, ktoré musia znášať v súvislosti s týmto prístupom, alebo ak to vyžadujú konkrétne podmienky hospodárskej súťaže na trhu, napríklad ak výška nákladov dominantného podniku presne závisí od konkurenčnej výhody, v ktorej sa tento podnik nachádza vďaka svojmu dominantnému postaveniu.

46 Treba teda prijať záver, že pri posúdení zneužívajúcej povahy cenovej praxe vedúcej k cenovému stláčaniu je potrebné vziať do úvahy v zásade a prednostne ceny a náklady podniku dotknutého na maloobchodnom trhu. Len v prípade, že vzhľadom na okolnosti nie je možné odkázať na tieto ceny a náklady, treba preskúmať ceny a náklady konkurentov na tom istom trhu.

O neexistencii zákonnej povinnosti poskytovania

47 Z vnútroštátneho rozhodnutia vyplýva, že na rozdiel od veci, ktorá viedla k už citovanému rozsudku Deutsche Telekom/Komisia, spoločnosť TeliaSonera, ako už bolo uvedené v bode 6 tohto rozsudku, nemala zákonnú povinnosť poskytovať operátorom vstupný produkt ADSL.

48 Stockholms tingsrätt sa tak po druhé pýta, či neexistencia zákonnej povinnosti poskytovať tieto služby na veľkoobchodnom trhu má vplyv na zneužívajúcu povahu cenovej praxe vo veci samej.

49 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že článok 102 ZFEÚ sa týka iba tých protisúťažných konaní, ktoré prijímajú podniky z vlastnej iniciatívy. Pokiaľ je protisúťažné správanie uložené podnikom vnútroštátnymi právnymi predpismi alebo keď tieto predpisy vytvárajú právny rámec, ktorý sám vylučuje akúkoľvek možnosť súťažného správania týchto podnikov, článok 102 ZFEÚ sa neuplatňuje. V takej situácii nemá obmedzenie hospodárskej súťaže, ako predpokladá toto ustanovenie, príčinu v samostatnom konaní podnikov (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. novembra 1997, Komisia a Francúzsko/Ladbroke Racing, C-359/95 P a C-379/95 P, Zb. s. I-6265, bod 33 a citovanú judikatúru).

50 Článok 102 ZFEÚ sa naopak môže uplatniť, ak sa preukáže, že vnútroštátne právne predpisy ponechávajú priestor na to, aby hospodárska súťaž mohla byť vylúčená, obmedzená alebo narušená samostatným konaním podnikov (pozri rozsudok Komisia a Francúzsko/Ladbroke Racing, už citovaný, bod 34).

51 Súdny dvor tak spresnil, že pokiaľ má vertikálne integrovaný podnik v dominantnom postavení určitý rozhodovací priestor na zmenu hoci len svojich maloobchodných cien, už len z tohto dôvodu mu možno pripísať cenové stláčanie (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 85).

52 Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ má podnik úplnú samostatnosť vo svojom konaní na trhu, článok 102 ZFEÚ sa naň uplatňuje.

53 Osobitná zodpovednosť dominantného podniku za to, aby svojím správaním neohrozil účinnú a neskreslenú hospodársku súťaž na vnútornom trhu, sa totiž týka konania, či už aktívneho, alebo opomenutia, o ktorom sa podnik rozhodne z vlastnej iniciatívy

(pozri v tomto zmysle uznesenie z 28. septembra 2006, Unilever Bestfoods/Komisia, C-552/03 P, Zb. s. I-9091, bod 137).

54 TeliaSonera v tejto súvislosti tvrdí, že na účely ochrany svojej hospodárskej iniciatívy podniky v dominantnom postavení musia mať voľnosť pri určovaní svojich obchodných podmienok, pokiaľ tieto podmienky nie sú pre ich zmluvných partnerov natoľko nevýhodné, že sa musia vzhľadom na kritériá stanovené na tento účel v rozsudku z 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, Zb. s. I-7791), považovať za odmietnutie poskytovania.

55 Takýto výklad vyplýva z nesprávneho pochopenia uvedeného rozsudku. Predovšetkým z jeho bodov 48 a 49 nemožno vyvodiť, že podmienky potrebné na preukázanie existencie zneužívajúceho odmietnutia poskytovania sa musia nevyhnutne uplatniť aj v rámci posúdenia zneužívajúcej povahy konania, ktoré spočíva v tom, že poskytovanie služieb alebo predaj tovaru podlieha nevýhodným podmienkam alebo podmienkam, za ktorých by kupujúci nemohol mať o ne záujem.

56 Toto konanie by totiž mohlo predstavovať samostatnú formu zneužívania odlišného od odmietnutia poskytovania.

57 Treba napokon konštatovať, že vzhľadom na to, že Súdny dvor mal v uvedených bodoch už citovaného rozsudku Bronner poskytnúť v zásade len výklad bodu 86 Zmluvy ES (neskôr článok 82 ES, teraz článok 102 ZFEÚ) z hľadiska podmienok, za ktorých môže byť odmietnutie poskytovania zneužívajúce, ale nerozhodoval o otázke, či skutočnosť, že podnik odmietne prístup do svojho systému doručovania do domu vydavateľovi konkurenčného denníka, pokiaľ mu tento vydavateľ nezverí súčasne aj výkon

iných služieb, napríklad predaj v stánkoch alebo tlač, predstavuje niektorú z iných foriem zneužívania dominantného postavenia, akým je napríklad viazaný predaj.

58 Okrem toho opačný výklad už citovaného rozsudku Bronner, ktorý presadzuje spoločnosť TeliaSonera, by viedol, ako už uviedla Európska komisia, k tomu, že na to, aby sa každé konanie podniku v dominantnom postavení týkajúce sa obchodných podmienok mohlo považovať za zneužívajúce, by sa zakaždým vyžadovalo splnenie podmienok potrebných na preukázanie existencie odmietnutia dodávať, čo by neoprávnene obmedzilo *effet utile* článku 102 ZFEÚ.

59 Z toho vyplýva, že neexistencia zákonnej povinnosti poskytovať služby ADSL na veľkoobchodnom trhu nemá nijaký vplyv na zneužívajúcu povahu cenovej praxe vo veci samej.

O nevyhnutnosti existencie obmedzujúcich účinkov a nenahraditeľnej povahy produktu ponúkaného dominantným podnikom

60 Vnútroštátny súd sa po tretie pýta, či zneužívajúca povaha dotknutej cenovej praxe závisí od existencie obmedzujúceho vplyvu na hospodársku súťaž, prípadne ako možno tento vplyv určiť. Okrem toho sa pýta, či produkt ponúkaný spoločnosťou TeliaSonera na veľkoobchodnom trhu musí byť nenahraditeľný pre prístup na maloobchodný trh.

61 V tejto súvislosti treba uviesť, že vzhľadom na pojem zneužívanie dominantného postavenia rozobratý v bode 27 tohto rozsudku, Súdny dvor už vylúčil možnosť, že samotná existencia cenových postupov podniku v dominantnom postavení vedúca k stláčaniu cien jeho prinajmenšom rovnako efektívnych konkurentov predstavuje

zneužívanie v zmysle článku 102 ZFEÚ bez toho, aby bolo treba preukazovať protisúťažný účinok (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, body 250 a 251).

62 Judikatúra okrem toho spresňuje, že protisúťažný účinok sa musí týkať prípadných prekážok, ktoré môžu takéto cenové postupy spôsobiť pri rozvoji ponuky na maloobchodnom trhu služieb koncovým užívateľom, a teda pri danom stupni hospodárskej súťaže na ňom (rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 252).

63 Dotknuté cenové postupy používané podnikom v dominantnom postavení predstavujú zneužívanie v zmysle článku 102 ZFEÚ, pokiaľ prostredníctvom vylúčenia prinajmenšom rovnako efektívnych konkurentov z trhu prostredníctvom stláčania ich cien môžu sťažiť, alebo dokonca znemožniť prístup týchto konkurentov na dotknutý trh (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 253).

64 Z toho vyplýva, že na preukázanie zneužívajúcej povahy takých postupov musí na trhu existovať ich protisúťažný účinok, ale nemusí byť nevyhnutne konkrétny, pretože stačí aj preukázanie potenciálneho protisúťažného účinku, ktorý môže vytlačiť prinajmenšom rovnako efektívnych konkurentov, ako je podnik v dominantnom postavení.

65 Pokiaľ totiž podnik v dominantnom postavení skutočne používa cenové postupy vedúce k stláčaniu cien jeho prinajmenšom rovnako výkonných konkurentov, ktorých cieľom je vytlačiť ich z trhu, skutočnosť, že plánovaný výsledok – teda vytlačenie

konkurentov – napokon nie je dosiahnutý, určite nemôže vylúčiť, aby sa toto konanie posudzovalo ako zneužívanie v zmysle článku 102 ZFEÚ.

66 Ak však konkurenčná situácia konkurentov nie je nijako dotknutá, takéto cenové postupy dotknuté v prejednávanej veci nemožno kvalifikovať ako postupy vylučovania, lebo prenikanie konkurentov na dotknutý trh nie je nimi nijako sťažené (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 254).

67 V prejednávanej veci je úlohou vnútroštátneho súdu, aby preskúmal, či cenová prax spoločnosti TeliaSonera mohla brániť výkonu činnosti prinajmenšom rovnako efektívnych konkurentov, ako je ona sama, na maloobchodnom trhu poskytovania služieb vysokorýchlostného pripojenia koncovým užívateľom.

68 V rámci tohto preskúmania musí tento súd zohľadniť všetky konkrétne okolnosti tejto veci.

69 Po prvé treba predovšetkým analyzovať funkčné vzťahy medzi veľkoobchodnými a maloobchodnými produktmi. Nevyhnutnosť veľkoobchodného produktu tak môže byť relevantná v rámci posúdenia účinkov cenového stláčania.

70 Pokiaľ je totiž poskytovanie veľkoobchodného produktu nevyhnutné na predaj maloobchodného produktu, prinajmenšom rovnako efektívni konkurenti, ako je podnik, ktorý je dominantný na veľkoobchodnom trhu, ktorí môžu na maloobchodnom trhu podnikať len so stratou alebo v každom prípade so zníženou rentabilitou, majú na tomto trhu konkurenčnú nevýhodu, ktorá môže brániť rozvoju ich činnosti na tomto

trhu alebo ho obmedzovať (pozri v tomto zmysle rozsudok Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 234).

71 V takom prípade je pravdepodobný prinajmenšom potenciálny protisúťažný účinok cenového stláčania.

72 Vzhľadom na dominantné postavenie dotknutého podniku na veľkoobchodnom trhu však treba spresniť, že nemožno vylúčiť, že len preto, lebo veľkoobchodný produkt nebude nenahraditeľný na poskytovanie maloobchodného produktu, cenová prax vedúca k cenovému stláčaniu nemôže spôsobovať žiadny protisúťažný účinok, a to ani potenciálny. Vnútroštátny súd preto musí preveriť, či aj v prípade, že veľkoobchodný produkt nie je nenahraditeľný, by dotknutá prax mohla mať protisúťažné účinky na dotknutých trhoch.

73 Po druhé treba preveriť úroveň cenového stláčania prinajmenšom rovnako efektívnych konkurentov, ako je dominantný podnik. Ak je totiž ich marža záporná, čo v prejednávanej veci znamená, že veľkoobchodná cena služieb vstupného produktu ADSL je vyššia ako maloobchodná cena služieb poskytovaných koncovým užívateľom, je pravdepodobný prinajmenšom potenciálny účinok vylúčenia, keďže v takej situácii konkurenti dominantného podniku – hoci sú rovnako efektívni, prípadne efektívnejší – musia predávať so stratou.

74 Ak je naopak táto marža kladná, bude treba preukázať, že dotknutá cenová prax môže napríklad z dôvodu zníženej rentability prinajmenšom sťažiť výkon činnosti dotknutých operátorov na dotknutom trhu.

75 Po tomto spresnení treba pripomenúť, že podnik môže preukázať, že hoci má jeho cenová prax účinky vylúčenia, je ekonomicky odôvodnená (pozri v tomto zmysle rozsudky z 15. marca 2007, British Airways/Komisia, C-95/04 P, Zb. s. I-2331, bod 69, a France Télécom/Komisia, už citovaný, bod 111).

76 Posúdenie hospodárskej odôvodnenosti cenovej praxe, ktorá môže mať účinok vylúčenia, zavedenej podnikom v dominantnom postavení sa uskutočňuje na základe všetkých okolností prejednávanej veci (pozri v tomto zmysle rozsudok Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisia, už citovaný, bod 73). V tejto súvislosti je dôležité určiť, či vylučujúci účinok, ktorý vyplýva z takejto praxe a neprospieva hospodárskej súťaži, možno vyrovnať alebo prekonať prostredníctvom výhod v zmysle efektívnosti, z ktorých má prospech aj spotrebiteľ. Ak vylučujúci účinok takejto praxe nie je spojený s výhodou pre trh a spotrebiteľa alebo ak presahuje rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie takýchto výhod, takáto prax sa musí považovať za zneužívanie (rozsudok British Airways/Komisia, už citovaný, bod 86).

77 Treba preto prijať záver, že na stanovenie zneužívajúcej povahy cenovej praxe vedúcej k cenovému stláčaniu je potrebné preukázať, že predovšetkým vzhľadom na nevyhnutnosť veľkoobchodného produktu má táto cenová prax prinajmenšom potenciálne protisúťažné účinky na maloobchodnom trhu bez toho, aby to bolo ekonomicky odôvodnené.

O význame trhovej sily

78 Po štvrté sa vnútroštátny súd pýta, či je úroveň dominancie dotknutého podniku na trhu relevantná na určenie toho, či predmetná cenová prax predstavuje zneužívanie.

79 Ako už bolo uvedené v bode 23 tohto rozsudku, dominantné postavenie podľa článku 102 ZFEÚ sa týka takého silného ekonomického postavenia podniku, ktoré mu umožňuje brániť zachovaniu účinnej hospodárskej súťaže na relevantnom trhu tým, že mu dáva možnosť správať sa v značnej miere nezávisle od svojich konkurentov, zákazníkov a napokon aj spotrebiteľov.

80 Toto ustanovenie, ako už uviedol generálny advokát v bode 41 svojich návrhov, nezavádza žiadne rozlíšenie ani stupne v pojme dominantné postavenie. Pokiaľ má podnik takú hospodársku silu, ako to vyžaduje článok 102 ZFEÚ, na preukázanie jeho dominantného postavenia na vymedzenom trhu, treba jeho konanie posúdiť s ohľadom na toto ustanovenie.

81 Samozrejme, to neznamená, že sila podniku nie je relevantná na posúdenie zákonnosti konania takého podniku na trhu z hľadiska článku 102 ZFEÚ. Samotný Súdny dvor vychádzal vo svojich analýzach zo skutočnosti, že podnik má superdominantné alebo kvázimonopolné postavenie (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. novembra 1996, Tetra Pak/Komisia, C-333/94 P, Zb. s. I-5951, bod 31, ako aj Compagnie maritime belge transports a i./Komisia, už citovaný, bod 119). Stupeň trhovej sily má však v zásade skôr dosah na účinky správania dotknutého podniku než na existenciu zneužívania.

82 Z toho vyplýva, že cenová prax podniku vedúca k cenovému stláčaniu môže predstavovať zneužívanie dominantného postavenia, pokiaľ tento podnik má také postavenie, bez toho, aby v tomto ohľade mal v zásade význam stupeň dominancie na dotknutom trhu.

O rozsahu dominantného postavenia

83 Po piate sa vnútroštátny súd pýta, či skutočnosť, že dotknutý podnik má dominantné postavenie iba na veľkoobchodnom trhu služieb vstupného produktu ADSL, stačí na to, aby sa dotknutá cenová prax mohla považovať za zneužívajúcu, alebo je na tento účel potrebné, aby mal tento podnik dominantné postavenie aj na maloobchodnom trhu poskytovania vysokorýchlostného pripojenia koncovým užívateľom.

84 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že článok 102 ZFEÚ výslovne neuvádza požiadavky, pokiaľ ide o umiestnenie zneužívania na trhu výrobkov. Materiálny rozsah osobitnej zodpovednosti dominantného podniku treba posúdiť s prihliadnutím na osobitné okolnosti každého prípadu, ktoré preukazujú oslabovanie hospodárskej súťaže (rozsudok Tetra Pak/Komisia, už citovaný, bod 24).

85 Z toho vyplýva, že ako zneužívajúce možno kvalifikovať niektoré konania na iných ako ovládaných trhoch, ktoré majú účinky buď na týchto ovládaných trhoch, alebo na trhoch, ktoré nie sú samy ovládané (pozri v tomto zmysle rozsudok Tetra Pak/Komisia, už citovaný, bod 25).

86 Uplatňovanie článku 102 ZFEÚ totiž predpokladá vzťah medzi dominantným postavením a údajným zneužívajúcim správaním, ktorý zvyčajne neexistuje, ak má konanie na inom než ovládanom trhu účinky na tomto inom trhu, nič to nemení na tom, že pokiaľ ide o trhy odlišné, ale súvisiace, osobitné okolnosti môžu odôvodniť uplatnenie

článku 102 ZFEÚ na existujúce konanie na súvisiacom, ale neovládanom trhu, ktoré má účinky na tomto trhu (pozri v tomto zmysle rozsudky z 3. októbra 1985, CBEM, 311/84, Zb. s. 3261, bod 26, a Tetra Pak/Komisia, už citovaný, bod 27).

87 Takéto okolnosti môžu existovať, ak konanie vertikálne integrovaného podniku s dominantným postavením na hlavnom trhu spočíva v snahe o vytlačenie prinajmenšom rovnako efektívnych konkurentov na nadväzujúcom trhu najmä prostredníctvom stláčania ich cien. Takéto konanie totiž môže mať najmä vzhľadom na úzke väzby medzi dotknutými trhmi účinok oslabenia hospodárskej súťaže na nadväzujúcom trhu.

88 V takejto situácii, keď neexistuje nijaké ekonomické odôvodnenie, možno takéto konanie odôvodniť len úmyslom dominantného podniku zabrániť hospodárskej súťaži na nadväzujúcom trhu a posilniť svoju pozíciu, alebo dokonca získať dominantné postavenie na tomto trhu inak než prostredníctvom vlastných zásluh.

89 Zneužívajúca povaha cenovej praxe zavedenej vertikálne integrovaným podnikom s dominantným postavením na veľkoobchodnom trhu služieb ADSL, ktorá vedie k stláčaniu cien konkurentov tohto podniku na maloobchodnom trhu poskytovania služieb vysokorýchlostného pripojenia koncovým užívateľom, preto nezávisí od existencie dominantného postavenia tohto podniku na tomto maloobchodnom trhu.

O relevantnosti skutočnosti, že ide o poskytovanie novému klientovi

90 Po šieste sa Stockholms tingsrätt pýta, či je na posúdenie zneužívajúcej povahy relevantná skutočnosť, že sa dotknutá cenová prax uplatňuje na nového klienta, alebo na existujúceho klienta dominantného podniku.

91 V tejto súvislosti stačí pripomenúť, že zneužívajúca povaha cenovej praxe vedúcej k stláčaniu cien prinajmenšom rovnako výkonných konkurentov, ako je dominantný podnik, spočíva v podstate v tom, ako už bolo uvedené v bode 32 tohto rozsudku, že takáto prax môže narušiť riadnu hospodársku súťaž na susediacom trhu ovládanom podnikom v dominantnom postavení, pretože môže mať účinky vytlačenia konkurentov tohto podniku z tohto trhu.

92 Ako už správne uviedla Komisia, skutočnosť, že dotknutí operátori sú existujúcimi, alebo novými klientmi dominantného podniku, v tejto súvislosti nie je relevantná.

93 Okrem toho nemôže byť relevantná ani skutočnosť, že ide o nových klientov, ktorí ešte nepôsobia na dotknutom trhu.

94 Treba totiž spresniť, že zneužívajúca povaha takej cenovej praxe ako v konaní vo veci samej sa musí posúdiť s ohľadom na možnosť, že táto prax vedie k vylúčeniu rovnako efektívnych konkurentov z relevantného trhu, ktorí už na ňom pôsobia, ale rovnako

sa musia zohľadniť prípadné prekážky, ktoré môže klásť potenciálnym rovnako efektívnym konkurentom, ktorí ešte na trhu nie sú (pozri v tomto zmysle Deutsche Telekom/Komisia, už citovaný, bod 178).

95 Skutočnosť, že predmetná cenová prax môže vytlačiť z dotknutého trhu existujúcich klientov dominantného podniku alebo jeho nových klientov, preto v zásade nie je na posúdenie zneužívajúcej povahy relevantná.

O možnosti pokryť straty

96 Po siedme sa vnútroštátny súd pýta, či na to, aby sa dotknutá cenová prax považovala za zneužívajúcu, je nevyhnutné, aby podnik v dominantnom postavení bol schopný pokryť straty vzniknuté touto praxou.

97 V tejto súvislosti treba pripomenúť, ako už bolo uvedené v bode 31 tohto rozsudku, že samotné cenové stláčanie môže pri neexistencii objektívneho odôvodnenia predstavovať zneužívanie v zmysle článku 102 ZFEÚ.

98 Cenové stláčanie pritom vyplýva z rozpätia medzi veľkoobchodnými a maloobchodnými cenami, nie z úrovne cien. Toto stláčanie môže predovšetkým vyplývať nielen z nezvyčajne nízkej maloobchodnej ceny, ale aj z nezvyčajne vysokej veľkoobchodnej ceny.

99 Podnik, ktorý využíva prax stláčania cien svojich konkurentov, preto nemusí mať nevyhnutne straty.

100 V každom prípade, aj za predpokladu, že dominantný podnik má pri cenovom stláčaní straty, nemožno od neho vyžadovať, aby predložil dôkaz o možnosti pokryť prípadné straty, aby bolo možné dokázať existenciu zneužívania.

101 Možnosť, že by konkurenti boli vytlačení z trhu, totiž nezávisí ani tak od toho, že dominantný podnik má straty, ani od toho, že je schopný svoje straty pokryť, ale závisí len od rozpätia medzi cenami, ktoré dominantný podnik účtuje na dotknutých trhoch a ktoré môže prípadne spôsobiť straty nie samotnému dominantnému podniku, ale jeho konkurentom.

102 Napokon za predpokladu, že by podnik v dominantnom postavení napriek tomu účtoval na maloobchodnom trhu takú nízku cenu, že by mu predaj spôsoboval straty, bez ohľadu na skutočnosť, že toto konanie by mohlo predstavovať samostatnú formu zneužívania spočívajúcu v účtovaní predátorských cien, Súdny dvor už v každom prípade vylúčil, že aj v takom prípade dôkaz o možnosti pokrytia strát vzniknutých v dôsledku toho, že podnik v dominantnom postavení uplatňuje ceny nižšie ako určitá úroveň jeho nákladov, je nevyhnutným predpokladom toho, aby bolo možné preukázať zneužívajúci charakter takej cenovej politiky (pozri v tomto zmysle rozsudok France Télécom/Komisia, už citovaný, bod 110).

103 Z toho vyplýva, že na preukázanie, či je dotknutá cenová prax zneužívajúca, nie je relevantná otázka, či dominantný podnik má možnosť pokryť prípadné straty, ktoré mu vznikli v dôsledku tejto praxe.

O relevantnosti skutočnosti, že na dotknutých trhoch sa prechádza na novú technológiu

104 Po ôsme a na záver sa Stockholms tingsrätt pýta, či je na tieto účely relevantná skutočnosť, že na dotknutých trhoch sa prechádza na novú technológiu, ktorá si vyžaduje veľké investície.

105 V tejto súvislosti treba na úvod uviesť, že článok 102 ZFEÚ nezavádza nijaké rozlíšenie medzi stupňami rozvoja dotknutých trhov, ktorých sa týka vykonávanie dominantného postavenia podniku.

106 Na rýchlo rastúcom trhu môže konkurenčná výhoda vyplývajúca z dominantného postavenia na druhom susediacom trhu spôsobiť narušenie hospodárskej súťaže na prvom trhu, keďže na tomto prvom trhu môžu pôsobiť operátori, ako tvrdí aj TeliaSonera, ktorí sú nútení podnikať určitý čas so stratou alebo so zníženou rentabilitou.

107 Práve za takýchto podmienok môže následné zníženie rentability činnosti operátora vyplývajúce z cenového stláčania spôsobeného dotknutou cenovou praxou brániť vytvoreniu alebo rozvoju riadnych podmienok hospodárskej súťaže na dotknutom trhu.

108 Okrem toho vzhľadom na cieľ pravidiel hospodárskej súťaže uvedený aj v bode 22 tohto rozsudku nemôže ich uplatnenie závisieť od skutočnosti, že dotknutý trh už dosiahol určitý stupeň zrelosti. Predovšetkým v prípade rýchlo rastúceho trhu totiž článok 102 ZFEÚ vyžaduje čo najrýchlejší zásah, ktorý by zabránil tomu, aby sa na

tomto trhu nevytvorila a neupevnila narušená štruktúra hospodárskej súťaže prostredníctvom zneužívajúcej stratégie podniku v dominantnom postavení na tomto trhu alebo na úzko napojenom susediacom trhu, teda skôr, než táto stratégia vyvolá protisúťažné účinky.

109 To platí o to viac na trhu, akým je trh poskytovania služieb prístupu k vysokorýchlostnému internetu, ktorý je úzko spojený s iným trhom, a to s trhom služieb prístupu k účastníckej prípojke v odvetví telekomunikácií. Tento posledný uvedený trh nielen že nie je nový alebo vznikajúci, ale jeho konkurenčná štruktúra je do značnej miery založená na bývalej monopolnej štruktúre. Možnosť podnikov zneužiť svoje dominantné postavenie na tomto trhu tak, že to ohrozí rozvoj hospodárskej súťaže na susediacom rýchlo rastúcom trhu, vyžaduje, aby sa nepovolila žiadna výnimka z uplatňovania článku 102 ZFEÚ.

110 Napokon treba pripomenúť, že hoci podnik v dominantnom postavení na trhu sa nemôže odvolávať na svoje investície, ktoré použil na preniknutie na susediaci trh, pokúšajúc sa pritom vytlačiť rovnako efektívnych skutočných alebo potenciálnych konkurentov, nič to nemení na skutočnosti, že podmienky hospodárskej súťaže na ovládanom trhu a najmä náklady na zriadenie a investície podniku v dominantnom postavení na tomto trhu treba zohľadniť pri analýze nákladov tohto podniku, ktorá, ako už bolo uvedené v bodoch 38 až 46 tohto rozsudku, sa musí vykonať s cieľom zistiť, či dochádza k cenovému stláčaniu.

111 Skutočnosť, že dotknuté trhy sú trhmi rýchlo rastúcimi a dochádza na nich k technologickým zmenách vyžadujúcim veľké investície, preto v zásade nie je relevantná na preukázanie, či predmetná cenová prax predstavuje zneužívanie v zmysle článku 102 ZFEÚ.

112 Vzhľadom na uvedené treba na položené otázky odpovedať tak, že pri neexistencii objektívneho odôvodnenia môže zneužívanie v zmysle článku 102 ZFEÚ predstavovať skutočnosť, že vertikálne integrovaný podnik s dominantným postavením na veľkoobchodnom trhu služieb ADSL uplatňuje takú cenovú prax, pri ktorej rozpätie medzi cenami na tomto trhu a cenami účtovanými na maloobchodnom trhu služieb vysokorýchlostného pripojenia poskytovaného koncovým užívateľom nie je dostatočné na pokrytie špecifických nákladov, ktoré tomuto podniku vznikajú v súvislosti s prístupom na posledný uvedený trh.

113 Pri posúdení zneužívajúcej povahy tejto praxe treba vziať do úvahy všetky okolnosti prejednávanej veci. Najmä:

— treba vziať do úvahy v zásade a prednostne ceny a náklady dotknutého podniku na maloobchodnom trhu. Len v prípade, že vzhľadom na okolnosti nie je možné odkázať na tieto ceny a náklady, treba preskúmať ceny a náklady konkurentov na tom istom trhu a

— treba preukázať, že predovšetkým vzhľadom na nevyhnutnosť veľkoobchodného produktu má táto cenová prax prinajmenšom potenciálne protisúťažné účinky na maloobchodnom trhu, s výnimkou prípadu, keby to bolo ekonomicky odôvodnené.

114 Pri tomto posúdení v zásade:

— nie je relevantná neexistencia zákonnej povinnosti dotknutého podniku poskytovať služby ADSL na veľkoobchodnom trhu, na ktorom má tento podnik dominantné postavenie,

— nie je relevantný stupeň dominancie, ktorý tento podnik zastáva na tomto trhu,

— nie je relevantná skutočnosť, že tento podnik nemá dominantné postavenie aj na maloobchodnom trhu služieb vysokorýchlostného pripojenia poskytovaného koncovým užívateľom,

— nie je relevantná skutočnosť, že klienti, voči ktorým sa táto cenová prax uplatňuje, sú novými, alebo existujúcimi klientmi dotknutého podniku,

— nie je relevantná nemožnosť dominantného podniku pokryť prípadné straty, ktoré mu môžu vznikať pri uplatňovaní takej cenovej praxe,

— nie je relevantný stupeň zrelosti dotknutých trhov ani prítomnosť novej technológie na nich, ktorá si vyžaduje veľké investície.

O trovách

115 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Pri neexistencii objektívneho odôvodnenia môže zneužívanie v zmysle článku 102 ZFEÚ predstavovať skutočnosť, že vertikálne integrovaný podnik s dominantným postavením na veľkoobchodnom trhu služieb pripojenia pomocou asymetrickej digitálnej prípojky uplatňuje takú cenovú prax, pri ktorej rozpätie medzi cenami na tomto trhu a cenami účtovanými na maloobchodnom trhu služieb vysokorýchlostného pripojenia poskytovaného koncovým užívateľom nie je dostatočné na pokrytie špecifických nákladov, ktoré tomuto podniku vznikajú v súvislosti s prístupom na posledný uvedený trh.

Pri posúdení zneužívajúcej povahy tejto praxe treba vziať do úvahy všetky okolnosti prejednávanej veci. Najmä:

— **treba vziať do úvahy v zásade a prednostne ceny a náklady dotknutého podniku na maloobchodnom trhu. Len v prípade, že vzhľadom na okolnosti nie je možné odkázať na tieto ceny a náklady, treba preskúmať ceny a náklady konkurentov na tom istom trhu a**

— **treba preukázať, že predovšetkým vzhľadom na nevyhnutnosť veľkoobchodného produktu má táto cenová prax prinajmenšom potenciálne protisúťažné účinky na maloobchodnom trhu, s výnimkou prípadu, keby to bolo ekonomicky odôvodnené.**

Pri tomto posúdení v zásade:

— **nie je relevantná neexistencia zákonnej povinnosti dotknutého podniku poskytovať služby pripojenia pomocou asymetrickej digitálnej prípojky na veľkoobchodnom trhu, na ktorom má tento podnik dominantné postavenie,**

— **nie je relevantný stupeň dominancie, ktorý tento podnik zastáva na tomto trhu,**

— **nie je relevantná skutočnosť, že tento podnik nemá dominantné postavenie aj na maloobchodnom trhu služieb vysokorýchlostného pripojenia poskytovaného koncovým užívateľom,**

— **nie je relevantná skutočnosť, že klienti, voči ktorým sa táto cenová prax uplatňuje, sú novými, alebo existujúcimi klientmi dotknutého podniku,**

— **nie je relevantná nemožnosť dominantného podniku pokryť prípadné straty, ktoré mu môžu vznikať pri uplatňovaní takej cenovej praxe,**

— **nie je relevantný stupeň zrelosti dotknutých trhov ani prítomnosť novej technológie na nich, ktorá si vyžaduje veľké investície.**

Podpisy